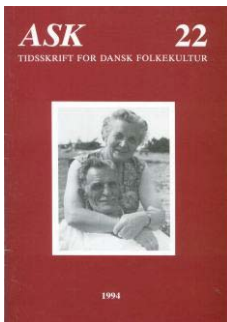

Ask Tidsskrift for Dansk Folkekultur

ASK 21 indeholder følgende artikler:

DEN STORE GRØDKRIG af Joan Rockwell
FOSKA OG ANDRE SERIER af Per-Olof Johansson
HAVREGRYN GIVER KRÆFTER af Jørgen O. Bjerregaard
KIRKESKIBSBYGGEREN af Jørgen Nielsen
og i rubrikken ANMELDELSER anmelder Joan Rockwell en bog om Evald Tang Kristensen.
Fra ALMANAKKEN 1880 har vi hentet historien om BJÆRGMANDENS SALVE, som Evald Tang Kristensen har samlet op.

ASK 22 indeholder følgende to erindringer:

ELISABETH NIELSENS ERINDRINGER (1884-1988) Roskilde, derefter Holger Danskesvej, Frederiksberg og til sidst Rødovre.

LEVNEDSBESKRIVELSE FOR HANS NIELSEN ANDERSEN(1840-??) især fra krigen 1864.

Som smagsprøve (sic!) bringer jeg her min egen artikel ASK 21 .....

med venlig hilsen per-olof.

*****

FOSKA og andre serier.

Per-Olof Johansson

Når vi nu taler om grød, så taler vi jo også om gryn. Og da vi her på ASK elsker alt det, som er stukket lidt af vejen, kommer vi i tanke om de samleserier, som fulgte med FOSKA havregryn. Dem har vi ikke hørt meget om, siden vi samlede dem engang i 50'erne.

FOSKA havregryn produceredes af Svendborg Boghvede- og Havremølle A/S, som stadig sælger gryn osv , men under andre navne.

Et andet grynfirmas, nemlig Ota A/S har opnået en vis berømmelse på de Ota- bøger , som firmaet i mange år udsendte. De indgår endda i bogen Den danske børnelitteratur historie fra 1992. De sidste udkom i 1942, men de levede meget længere. Jeg mindes midt i halvtredserne hvor der i et skab på Lillerød Skole lå en stor stabel bordeaux Ota-bøger med et farvestrålende billede på forsiden. Om det nu var som frilæsning, eller som præmie efter at de pålagte opgaver var løst, det ved jeg ikke, men dem læste vi i hvert fald i efter eget valg. Det er fortrinsvis ad den vej, jeg lærte den serie at kende. En periode solgtes de dyrt hos antikvarierne, men om det stadig er tilfældet, ved jeg ikke, sådan noget går jo op og ned med efterspørgslen. Da Ota fejrede sit 50 års jubilæum i 1983 genudsendte de 4 titler, og det var da meget kuriøst at kunne genkende en og stille den ind på hylden, og herregud, nu er den jo ved at være gammel!

Men alligevel, for mig personlig er der mere duft om de tre samleserier, fra FOSKA, som jeg har bevaret. FOSKA gjorde som kaffeerstatnings firmaerne Rich og DANMARK, de lagde billeder i pakkerne, og så blev man jo nødt til at holde sig til det samme mærke i lange perioder. det var jo ganske smart af firmaerne på den måde at få mindst een produktfortaler i et hjem. Rich`s samleserier er der også talt en del om, sågar holdt udstillinger. Der var stor bredde i de emner Rich kastede sig over. Der var de deciderede folkeoplysnings emner, Vort flittige Folk, På rejse med Richs, Før og nu. Vort folk i hundrede år. Fra Mark og Skov og før den Danske Husdyr. Og så var der perioder med Disney serier, Det startede vel med Pinocchio, så Askepot, Peter Pan. Med Lady og Vagabonden, Vaks og Dumbo, var jeg blevet for gammel til den sport.

At det er rigtig at samleriet fik en til at holde sig til det samme varemærke, ser jeg understreget af, at der findes en samleserie om Tom Puss som Ota havde løbende. Jeg har fundet den på

loppemarked, og af navnet fremgår det, at det har været ejet af en skolekammerat, så den er nok fra halvtredserne, da jeg samlede på FOSKA. Jeg holdt meget af Tom Puss, og ville sikkert dengang have misundt ham serien. Om Tom Puss og hans meriter læste jeg i Frikvarter, et herligt børneblad lavet på Politiken, der var virkelig indhold. Skønt det var flere år gammelt, da jeg læste det, læste jeg det som "nyt". Jeg kunne jo huske, da han kom hjem med det og jeg måtte nøjes med at læse billederne, men den billedlæsning holder hefterne friske. Historier, tegneserier, praktiske serier, man blev aldrig færdig med det. Men Tom Puss var nummer eet, så en jul var Tom Puss bogen en oplagt julegave.

Tom Puss er en serie med bredde. Den har i mangfoldige år kørt som serie i det svenske dagblad Dagens Nyheter og er særegen med den store vægt den lægger på teksten. Men serien som Ota lavede er virkelig indholdsmæssig elendig ved at ikke at nære sig for at indlægge reklamer i selve den hellige tekst! Ovenpå en farefuld færd serverer Tom Puss Sol-gryn, hm-hm.

Når FOSKA's samleserier ikke har fået megen omtale, så er det måske, fordi de sidenhen er blevet opfattet som værende af den art.

Selvfølgerlig indeholdt samlebogen reklame for grynene. Flot formuleret: Et par ord til Mor! Og så får man ellers varefakta om den tilsatte kalciumfosfat og "det livsvigtige A-vitamin". Senere var det nærmere nutidens trompetstød. Det handlede om de fem børn som kaldtes FOSKANERNE og som optrådte i firmaets reklamefilm. De demonstrerede hvor kvikke og friske ungerne blev af at spise FOSKA. FOSKANERE - det var alle, som spiste FOSKA til morgenmad.

Min første FOSKA serie var et dobbeltalbum med Micky og bønnestagen og Eventyret om Bongo. De to historier har hver sit forord af Torben Gregersen, lærer og forfatter der har betydet utroligt meget, fordi han uden skelen til at der blev set ned på serie-litteraturen dengang, påtog sig formidlerrollen med sproglig autoritet.

Vægten er ikke lagt på, at det er Walt Disney, der har leveret tegningerne, men på at der her formidles eventyr. Og som jeg mindes det, var det lige præcis på den måde, hefterne blev læst, efterhånden som de blev fyldt ud med billeder og blev til "bøger", som de er idag.

På hvert opslag er der en stor tegning, der krøller sig rundt om de indsatte firkanter til billederne, og dem har jeg farvelagt hele Bongo igennem. Jeg kunne godt lide Bongo, men har lidt svært ved at genkalde mig nogen særlig erindring derom. Idag forekommer hele historien med forelskelsen i Lullubelle ret tåbelig, men den stødte mig ikke dengang, det kan jeg da huske. Billederne har

bevaret kuløren, den har virket mere holdbar end Ander And og Co-hefterne.

Men bortset fra at man altså lod en erfaren pædagog forestå historien, så har man krydret med en yderligere pædagogisk ingrediens. For udover den danske undertekst til billederne, er der en selvstændig undertekst på engelsk, forfattet af lektor Aage Salling. Det er svært et erindre, på hvilket alderstrin, man så fik læst den engelske tekst, for da jeg fik heftet har engelsk ikke sagt mig noget, idet jeg forudsætter det er udkommet o. 1950. Men læst den engelske tekst har jeg.

1952 afløstes det af Walt Disneys version af Alice i Eventyrland, og det var i hvert fald første gang jeg stødte på den historie. Den passer godt til Disneys tegneserie trick med alt der svømmer og flyder og alle de crazy-personer, der går gennem historien, så for mig har Alice-illustratoren altid være Disney -- eller hvem det nu er , der gemmer sig bag det navn idet her tilfælde.

Også her slår Torben Gregersen i sit forord på eventyret, som han ser bevaret gennem Disneys sprælske tegninger osv. Atter har Aage Salling lavet en engelsk tekst og den når da at blive ret udfordrende for de unge læsere, som her og der skal forstå adskilligt nonsens på engelsk.

FOSKA album nr.3 - er rosinen i pølseenden. Formentlig er vi fremme omkring 1955. Ny underholdning og belæring lyder forordets overskrift denne gang. Lektor Aage Salling står stadig for den engelske tekst, men denne gang har han fået noget af en udfordring!

Den danske tekst er nemlig skrevet af ingen ringere end Halfdan Rasmussen. Gad vist om dette nævnes i nogen litteratur historie.

Billederne er til små historier om Anders And og hans venner, man gætter på at de er udvalgt fra nogle tegnefilm., men det får vi intet at vide om. Teksten er på vers! og det går som kæp i hjul, så selv om indholdet i sig selv er ret tomt, får man sig et vældigt spark af Halfdans versefødder. Jeg tøver lidt med at citere. Men ok - lade os som eksempel tage sidste vers fra en historie om Ander And som æggetyv. Æggene stiger i pris og Anders vil til at stjæle sine æg, som dels viser sig svære at få fra hønsene, vel vogtet af hanen ("for den var hanegal") dels var det altså æg med kyllinger i, så det fik han ikke ud af:

At stjæle er en farlig sport.
Og æg, der laver skæg
og siger pip! og vandrer bort,
er ikke ægte æg.

og Sallings version:

"I got them fine" said Don and eggs,
I know, are eggs O.K."
But are they eggs, if the have legs,
And they cheep, cheep can say?

Havde det ikke lige præcis været til illustrationer af Walt Disney havde denne bog for længst været regnet for en klassiker. Eller også er der en anden grund? I hvert fald fuldt læseligt den dag i dag, også hvor den vrøvler, men som regel får Halfdan Rasmussen og Salling plads til en pointe, om ikke andet et par sproglige finter, der kalder smilet frem.

På bagsiden, som vi har brugt til forside, er der kommet en pakket mere med end de sædvanlige: den blå og den orange. Cornflakes er kommet på mode, det var moderne og smagte af Amerika. Men drengen er en rigtig foskaner. De første hefter sidestillede at spise " som grød eller gryn", nu hentydes der ikke mere til grød. "Det er ikke svært at blive FOSKANER. Det eneste man skal gøre, er bare at spise de lækre, nødderistede FOSKA eller BIO FOSKA gryn hver dag. Så enkelt og ligetil er det." Hjemme blev det til gryn om morgenen, uden man af den grund foragtede spejderturens "havregrød", når blot man selv havde lavet den. Når grøden var massekogt og kunne spises med gaffel var dommen hård, selvom vi endnu ikke havde set det gode danske ord BVADR på tryk. Det kom med Søren Brun og Radiserne, men så var det ude med halvtredserne.